

**Павло Тичина:
лірика порубана сталлю**

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної
адміністрації
Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва імені Олесе Гончара

Серія „Бібліотечка рефератів”

Павло Тичина: лірика порубана сталлю

*Інформаційно-бібліографічні матеріали
до 130-річчя від дня народження письменника Павла Григоровича Тичини*

Укладач: Вікторія Юрїївна Логвиненко

Павло Тичина: лірика порубана сталлю : інформаційно-бібліографічні матеріали до 130-річчя від дня народження Павла Тичини / укладач В. Ю. Логвиненко ; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара. – Полтава, 2021. – 32 с. – (Бібліотечка рефератів).

Інформаційне видання із серії «Бібліотечка рефератів» присвячене 130-річчю від дня народження Павла Григоровича Тичини – одного з найбільших поетів ХХ ст., якого ще при житті визнано класиком і творчість якого є величезним вкладом у скарбницю української літератури.

Посібник розрахований на широке коло користувачів: бібліотечних працівників, викладачів, вчителів загальноосвітніх шкіл, студентів, школярів та всіх шанувальників творчості талановитого поета-модерніста.

Матеріал не є вичерпним, посібник складено на основі видань наявних у фондах Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара.

Передмова	4
1. Життєвий шлях Павла Тичини	5
2. Творча спадщина митця слова	10
3. Відомі люди про творчість поета	21
4. Увічнення пам'яті	22
Список використаної літератури	24
✓ Твори Павла Тичини	24
✓ Матеріали про життя та діяльність	27
✓ Електронні ресурси	29

Передмова

Відзначаючи 130-річницю від дня народження П. Г. Тичини, маємо можливість ще раз звернутися до геніальної особистості, державного та громадського діяча, талановитого поета-модерніста, який зробив значний вклад у розвиток української літератури першої половини ХХ ст.

Павло Тичина – один із найвидатніших українських поетів, рівних якому знайти дуже складно. Народжений у бідній родині, він бачив життя села, міста, церкви, літературної громади, інтелігенції особисто та зсередини. Тичина бачив національне відродження, радянське будівництво, бачив мир і війни – і все те викарбувалося на сторінках його книг. Поет, який бачив Україну в найрізноманітніших її проявах, який став Україною, переплавив її в собі, а потім виплеснув зі свого серця, подарувавши іншим. Вивчення та дослідження творчого спадку Павла Тичини є дуже актуальним, необхідним для правильного розуміння українського національного духу – поет відчув його найглибшу сутність, яка полягала в піснях, у народнопісенній поезії.

Сьогодні інтерес до постаті та творчості П. Тичини не зменшується, бібліографічний перелік праць як вітчизняних, так і закордонних дослідників, присвячених митцеві, налічує не одну сотню позицій. З'являються синтетичні студії, що охоплюють поезію, прозу, публіцистику, музику, живопис митця.

Творчість поета вже не сприймається в одній тональності. Завдяки новим дослідженням та виданню незавершених, недрукованих творів змінюється й уявлення про творчість П. Тичини після 30-х років ХХ ст. Так, німецький дослідник Герберт Нойфельд вважає П. Тичину «поетом трагічним і по-своєму вірним собі у часи катастрофічного падіння духовних вартостей і гідності людини».

Павло Тичина належить до постатей, для яких Україна була найвищим пріоритетом, а праця задля неї, часто сізіфова, у радянські часи «заблокованості» української культури – найвищим моральним імперативом, що змушував переборювати інколи нездоланні внутрішні й зовнішні «монблани» й «єверести».

Його визнали класиком ще за життя, а сучасники називають Тичину головним українським поетом ХХ століття. Олесь Гончар писав: «Шукати нових, ще не виявлених можливостей українського слова, шукати й знаходити їх після Шевченкових шедеврів, коли, – здавалось, досягнуто було вже всіх поетичних вершин, – для цього мав з'явитись митець особливий, поет здібностей унікальних. І хіба ж не таким прийшов у наше письменство Павло Тичина, чиїми устами в новітній поезії, може, найчутливіше виповів себе цей сповнений величчя й драматизму ХХ вік?»

1. Життєвий шлях Павла Тичини

*Ах, нікого так я не люблю, як вітра вітровіння,
його шляхи, його боління і землю, землю свою.
Павло Тичина "Вітер з України".*

Майбутній поет з'явився на світ у мальовничому селі Піски Козелецького повіту Чернігівської губернії (тепер Бобровицького району Чернігівської області). Образ рідного краю займає велику частину поетичного доробку Павла Григоровича, який з дитинства привчався любити все українське.

Не кожному так таланило в житті, бо має навіть не один, а два дні народження. Ще й досі сперечаються, який з них вважати офіційним: 23 січня 1891 року (11 січня за старим стилем – день, коли поет з'явився на світ) чи 27 січня 1891 року (як офіційно зазначено в його автобіографії, написаній поетом у 1924 році). Отак і святкують не одним днем, а тижнем народження видатного українського Кларнетиста, який своїми сонячними енергіями вніс нове слово в українську поезію ХХ століття.

Походить зі старовинного козацького роду (його пращур, за родинним переказом, був полковником у Богдана Хмельницького). Батьки юного генія зробили величезний внесок у його майбутнє: Григорій Тимофійович Тичина (1850–1906), окрім церковного приходу займав ще й посаду вчителя у школі грамоти, де дитиною Павло отримав свої перші знання. Поет згадував: *«У нашій хаті в першій кімнаті із земляною долівкою (а була ще й друга кімната, з дерев'яною підлогою) стояли дві довгі парти. На кожній парті сиділо душ по 10 або ж по 12 учнів. Не знаю, скільки мені тоді вийшло років, коли я однієї зими вже підсідав то до одного, то до іншого учня і якось швидко, непомітно для себе вивчився читати»*. Незважаючи на приналежність до найнижчого духовництва, батько з матір'ю нічим не відрізнялися від селян. Вони теж вічно клопоталися, як щось роздобути на прожиття, як перезимувати і знову сподіватися на краще. Дитинство Павла минало в умовах традиційного сільського побуту, і все ж пізніше поет зізнавався, що вже тоді його притягали ті сторони буття, які впливали на душу, – краса природи, пісня, музика. Враження кольорові зливалися з образами звуковими, певне, саме вони визначали згодом самобутність стилю поета. Змалку виявив хист до музики, малювання і віршування. Батько першим познайомив Павла з красою пісні, читав йому й іншим дітям «Тараса Бульбу», переказуючи й пояснюючи зміст повісті рідною мовою.

Мати Марія Василівна Тичина (уроджена Савицька; 1861–1915) прищепила дорогому сину любов до українського слова, навчала його народним пісням та думам. Змалку Павло Григорович виявив інтерес до музики, віршованого слова та малювання. Павло Тичина виростав не лише в любові великої сім'ї (крім поета батьки мали ще 9 дітей), але й у великих злиднях. Павло Тичина мав 5 сестер: Єфросинію (Проню, 1881–1949), Поліну (1884–1925), Оксану (1893–?), Олександру (Олесю, 1899–1931) і Наталію (1902–1922) – і 4 братів: Михайла (1885–1920), Івана (1888–1969), Євгена (1895–1955) та Костянтина (помер дитиною).

Усі діти Григорія Тичини, як діти священнослужителя, одержали серйозне релігійне і музичне виховання. Цьому сприяла й атмосфера в сім'ї, адже у вільний час батько майбутнього поета займався музикуванням, а мати й усі діти гарно співали. Павло був природженим музиком (мав абсолютний слух) і природженим маляром. Найвідомішим із братів був Євген Тичина, який працював педагогом у Харкові.

Як зазначає у критично-біографічному нарисі про поета літературознавець Леонід Новиченко, «суворість зашарпаного злиднями батька, нерідкі спалахи його гніву (що не завадило, однак, синові зберегти про нього пам'ять як про справедливую й гарну в своїй основі людину) пом'якшувалися сердечною і розумною добротою Марії Василівни – матері поета».

Спочатку Павло вчився в земській початковій школі (її в Пісках відкрили 1897 року). У зростання хлопця вклала душу його перша вчителька Серафима Миколаївна Морачевська. За добре навчання вона подарувала Павлові декілька українських книжок. Серед них «Байки» Леоніда Глібова, оповідання Марії Загірньої (Грінченко) про шахтарів – «Під землею». Першій учительці поет присвятив поему «Серафима Морачевська» (залишилася незавершеною; уперше опубліковано 1968 року в №9 журналу «Прапор»).

Морачевська, оцінивши чудовий голос і слух хлопця, порадила батькам віддати Павла в один із монастирських хорів Чернігова. Крім того, дітей у хорах також учили. Оскільки інших можливостей дати синові освіту Тичини не мали, вони прислухалися до поради вчительки. Частково бідність, частково таланти хлопця змусили батьків віддати 9-річного сина до Чернігівського духовного училища (1900–1907). Тоді там вчилися співу й Григорій Верьовка, і майбутні поети Василь Елланський та Аркадій Казка. Співали не тільки церковні, а й народні пісні, виступали з концертами у міському Народному домі. Найбільші враження були від музики славетних українських

композиторів Дмитра Бортнянського і Максима Березовського. Тягнуло хлопця й до малярства, милувався архітектурною красою чернігівських соборів. Це був той естетичний ґрунт, на якому зросли перші твори Тичини-поета. У червні 1906 року помер батько Павла Тичини. Від 1906 року Павло Тичина пише вірші – почасти під впливом Олександра Олеся та Миколи Вороного. Перший відомий нам вірш Тичини – «Сине небо закрилося...» – датовано 1906 роком. Пізніше поет, переглядаючи свій архів, так відгукнувся про цей вірш: «Подивився – аж смішно.

У 1907 р. Тичина став семінаристом. З цього часу на нього впливає творчість сучасників – Михайла Коцюбинського, Миколи Вороного, Олександра Олеся, Володимира Самійленка. Товаришем Тичини в семінарії був Василь Елланський – майбутній поет Василь Еллан-Блакитний.

У старших класах він пройшов ґрунтовну художню школу у викладача малювання, художника і поета Михайла Жука. Він також увів Павла Тичину в коло чернігівської інтелігенції.

В класі учителя завжди лежали українські журнали «Літературно-науковий вісник», «Рідний край», книжки Бориса Грінченка, Лесі Українки, і семінарист Тичина через них також входив у світ українського художнього слова.

Михайло Жук приводить допитливого юнака в дім Михайла Коцюбинського, там він знайомиться з Франковою поемою «Мойсей», з новинками сучасної поезії. Це знайомство та літературні «суботи» письменника, які він відвідував з 1911 року, мали значний вплив на формування Тичини-поета. На одному із таких літературних вечорів, Коцюбинський сказав: «Серед нас справжній поет!» Все це стимулювало його художні шукання. Впадає в око, що вже в ранніх віршах виявляється нахил до мелодійності звучання слова, художнього звукопису:

Блакить мою душу обвіяла,
Душа моя сонця наміряла,
Душа причастилася кротості трав –
Добрідень я світу сказав!

1912 року в №1 журналу «Літературно-науковий вісник» уперше надруковано твір Тичини. Це був вірш «Ви знаєте, як липа шелестить». 1913 року Тичина опублікував три оповідання – «Спокуса» (в газеті «Рада» від 17

жовтня), «Богословіє» (в газеті «Рада» від 6 листопада) та «На ріках вавілонських» (в № 3 журналу «Світло»), якій стали його своєрідним прощанням з бурсацькою та семінарською юністю.

Після закінчення Чернігівської духовної семінарії (1907–1913) поїхав навчатися до Київського комерційного інституту на економічному факультеті, який в результаті, так і не закінчив (1913–1917). Одночасно працював редактором відділу оголошень газети «Рада» і технічним секретарем редакції журналу «Світло» (1913–1914), помічником хормейстера у театрі Миколи Садовського (1916–1917). Улітку підробляв у статистичному бюро чернігівського земства. Так, влітку та восени 1914–1916 років Тичина працював роз'їзним інструктором і рахівником-статистом Чернігівського губернського земського статистичного бюро. Це дало йому можливість зробити низку цінних фольклорних записів.

Коли розпочалася Перша світова війна, Київський комерційний інститут перевели до Саратова. Тож студент Тичина, щоб скласти зимові заліки 1915 року, мав добиратися в теплушках на Волгу і, внаслідок цього, тяжко захворів. Поет Володимир Самійленко, рятуючи Павла, запросив його до себе в Добрянку (нині селище міського типу Ріпкинського району Чернігівської області). Тут Тичина зустрів Наталю – своє перше кохання. Їй поет присвятив одну з найкращих ліричних поезій «Зоставайся, ніч настала...» Але закоханим не судилося бути разом; дівчина померла від сухот. Ця історія стала основою есе Павла Загребельного «Кларнети ніжності». З початком світової війни посилювалися утиски українства: закриваються видавництва, припиняється вихід національної преси. Шукаючи заробітку, Тичина влаштовується статистиком у Чернігівському земстві, з службовою метою об'їздив села Ніжинського, Стародубського, Ново-збківського повітів. Майже півроку прожив у Володимира Самійленка в Добрянці. У його віршах цього часу зазвучали антимілітаристські мотиви, виливається біль за «нашу кров», пролиту «на полях на чужих».

Восени 1916 р. Тичина знову в Києві. Він працює помічником хормейстера в театрі

Миколи Садовського, знайомиться з Лесем Курбасом, композитором Кирилом Стеценком, розпочав писати – під впливом «Лісової пісні» Лесі Українки – драматичну поему «Дзвінкоблакитне».

Згодом Тичина працював завідувачем відділу хроніки газети «Нова Рада» (1917) і відділу поезії журналу «Літературно-науковий вісник» (1918–1919), головою української секції Всеукраїнського видавництва (1919), завідувачем літературної частини Першого державного драматичного театру УСРР (1920).

1920 року подорожував із капелою К. Стеценка «Думка» Правобережною Україною від Києва до Одеси. Того ж року організував хор (з 1921 р. – Капеластудія імені М. Леонтовича), з яким виступав до 1923 року

У 1923р. Павло Григорович переїздить до Харкова, тодішньої столиці УРСР. Тут він працює в журналі «Червоний шлях» (1923–1943), багато пише, вивчає вірменську, починає оволодівати грузинською і тюркськими мовами, стає діячем заснованої в українській столиці Асоціації сходознавства. Формально позапартійного тоді письменника, його обирають членом Харківської міськради, трохи пізніше – кандидатом у члени ВУЦВІКу. Входить до заснованої 1923 р. Спілки пролетарських письменників України «Гарт». 1926 року взяв активну участь у створенні ВАПЛІТЕ (Вільної Академії пролетарської літератури) з М. Г. Хвильовим на чолі, куди увійшли й колишні члени «Гарту». 1927р. він посилав М. Горькому на Капрі книжку своїх віршів і одержує від нього ласкавого листа, в якому автор «Матері» писав, що знає українського поета дуже давно, ще з розповідей М. Коцюбинського. З 1929 р. – дійсний член Академії наук Української РСР, у 1936–39 рр. і в 1940–1943 рр. очолює Інститут літератури АН УРСР.

Активна громадська і державна діяльність Павла Тичини, набуває широкого розмаху в передвоєнні, а особливо – повоєнні роки. З 1938 р. і до кінця життя він – депутат Верховної Ради УРСР, протягом двох скликань був її Головою, обирався депутатом Верховної Ради СРСР кількох скликань.

У часи Великої Вітчизняної війни Павло Тичина був прийнятий до членів КПРС. Згодом він неодноразово обирався членом ЦК КП України. З 1947 р. – член-кореспондент Болгарської АН, доктор філології. А з 1943 по 1948р. – його призначають міністром освіти УРСР. З 1953 по 1959 рік – голова Верховної Ради УРСР, заступник голови Ради Національностей ВР УРСР, член багатьох товариств, комітетів, президій, кавалер орденів і медалей.

Поет удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці (1967), лауреата Державної премії СРСР (1941) та Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1961).

Помер Павло Григорович Тичина 16 вересня 1967 р. в Києві, похований на Байковому кладовищі.

2. Творча спадщина митця слова

Сторінки поезій Павла Тичини палають вічно живим полум'ям любові до рідного краю, народу, в серці з якими пройшов поет півстоліття свого життя...

Ах, скільки радості,
коли ти любиш землю,
коли гармонії шукаєш у житті!

Його дебют нагадує собою несподіваний спалах сонця. Як майстерно Тичина змальовує перед нами справжню картину українського життя. Здається, перед нами – богатир Гераклової статуї й прометеївських пристрастей, богоборець і громовержець у слові...

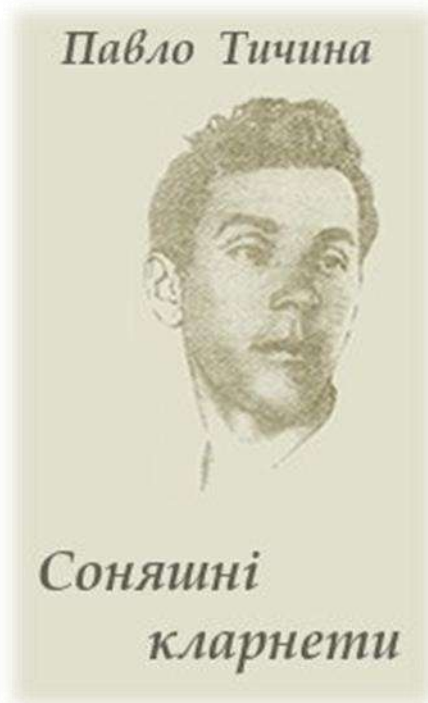
Тичину називали то символістом, то імпресіоністом, то романтиком чи зводили характер його поезії до справді притаманної йому панмузичности, та проте він не вкладається в рамки жодного «ізму». Історик української літератури Сергій Єфремов так казав про поета: *«Тичину важко уложити в рамки одного якогось напрямку чи навіть школи. Він з тих, що самі творять школи, і з цього погляду він самотній, стоїть ізольовано, понад напрямками, віддаючи данину поетичну всім їм – од реалізму до футуризму, одинцем верстаючи свою творчу путь. Це привілей небагатьох – такий широкий мати діапазон... Поет, мабуть, світового масштабу, Тичина формою глибоко національний, бо зумів у своїй творчості використати все багате попередніх поколінь надбання. Він наче випив увесь чар народної мови і вміє орудувати нею з великим смаком і майстерністю... Дивний мрійник з очима дитини і розумом філософа».*

Та найбільшої слави зажив він як поет. Про нього можна мовити: поет з громовим голосом, один з найбільших поетів ХХ століття. Можна сказати і найніжніший лірик. І це правда. Поезія Павла Тичинин – попри всю її розмаїтість, попри всю популярність, навіть іноді взаємо виключність окремих її мотивів, – явище надзвичайно цілісне. Вона не тільки здається, а і є вираженням стиснутого в могутню пружину людського духу.

Павло Григорович Тичина починав як поет у 1906–1910 рр., коли його поезія викарбовувалася з наївного наслідування народних пісень та творів Т. Г. Шевченка,

[illegible]

почасти під впливом Олександра Олеся та Миколи Вороного. Перший відомий нам вірш Тичини – «Синє небо закрилося...» – датовано 1906 роком. У 1912 році світ побачив тепер відомий усім вірш Тичини «Ви знаєте, як липа шелестить» в першому номері «Літературно-наукового вісника». З того часу новатор українського віршованого слова не сходив зі сторінок газет та журналів: друкувався в газеті «Рада», журналах «Світло», «Червоний шлях», «Рідний край», «Українська хата», «Основа» та ін. Протягом 1913–1914 рр. він публікує оповідання «Вавилонський полон», «Богословіє», «Спокуса».

Жовтневу революцію він зустрів уже зрілою людиною і відомим поетом молодшого покоління. Подією величезної ваги в новочасній українській літературі став вихід у світ першої збірки віршів «Соняшні кларнети» (1918), пройнятої сонячною вірою в життя, людину, в рідний знедолений народ. В ній з'являється своєрідна українська версія символізму, вимальовується неповторний стиль Тичини, який отримав власну назву – кларнетизм. Кларнетизм – це світоглядна естетична концепція П. Тичини, унікально виражена за допомогою поетичних засобів (асонанс, алітерація, епітети, метафори). Ця книга одразу поставила 27-літнього поета поруч із першорядними митцями новочасного українського відродження. Змістове наповнення першого видання «Соняшних кларнетів» має відбиток історичного контексту. Збірка нараховувала

двадцять дев'ять поезій. З них три – 1914 та 1916 року написання, дванадцять – 1917-го і чотирнадцять 1918-го. Тобто майже весь її зміст готувався за два роки української національної революції. За влучним визначенням дослідниці творчості Павла Тичини О. Косінової, поезію «Соняшних кларнетів» 1918 року можна умовно поділити на три групи. Перша з них – поезія, що виражає гармонію природи, високих душевних почуттів ліричного героя, друга – навіяна «кричущою дисгармонією тогочасного життя», третя – поезія, що показує момент порушення існуючої колись гармонії.

Вже з початком 1918 року Павло Тичина, очевидно, планує вихід збірки, адже в його доробку за цей рік з'являються дев'ять самостійних творів («Цвіт в моєму серці», «Подивилась ясно», «На стрімчастих скелях»), дві частини вже написаного раніше циклу «Енгармонійне» («Туман» та «Вітер») та три нові цикли: «У собор», «Пастелі», «Скорбна Мати», «Війна».

За визначенням літературознавця Г. Грабовича (США), рання символістська система Тичини побудована на злитті традиційного, народного й неповторного, індивідуального, на коливанні між реальністю і мрією, естетичному сприйнятті космосу й резонуючого «я». В основі шукань митця, на думку дослідників, –

давній філософсько-культурологічний код: людське «я» і Бог, Всесвіт. Тичина рано утвердився в думці про поезію як синтетичний вид мистецтва. На практиці це обернулося перенесенням у площину поезії засобів суміжних мистецтв: у «Сонячних кларнетах» звук подається «забарвленим», колір – «озвученим», зорові образи чергуються зі слуховими.

У віршах цього періоду можна знайти перегуки з Рабіндранатом Тагором, Волтом Вітменом, Емілем Верхарном, однак при цьому вони, ці вірші, лишаяться самотніми і самодостатніми. Великий вплив на П. Г. Тичину справили М. М. Коцюбинський (вони часто зустрічалися і спілкувалися в останній період життя Коцюбинського у Чернігові), О. М. Пешков (Максим Горький). За трагічною напруженістю, емоційністю й філософічністю творчість П. Г. Тичини зіставляють з творчістю реформатора англійської поетичної мови Томаса С. Еліота, лауреата Нобелівської премії (1948 р.). Серед композиторів і художників йому були духовно близькими Ліст, Берліоз, Римський-Корсаков, Миколаюс Чюрльоніс та Мартирос Сар'ян.

Взірцем для Тичини був мандрівний філософ Григорій Сковорода. Йому він присвячує однойменний масштабний твір, натхненний не лише мудрістю українського мислителя, але й західною античною та середньовічною філософією.

Дилему про те, якою ж має бути Україна, хто прийде сюди, зрештою, як символічне втілення її шляху і стане героєм: Кармалюк – втілення народного бунту, сили, а чи Сковорода – уособлення інтелекту, духовності, Тичина розв'язує просто, обираючи обох. Але особисто йому, очевидно, ближчий другий герой.

Вплив біографії Сковорода на Тичину вбачають у його прагнення самотництва, небажанні одружуватися й мати дітей. Василь Стус після прочитання поеми-симфонії «Сковорода» сказав, що якби раніше дізнався про цей твір, то не був би такий категоричний в оцінці автора й у «Феномені доби» показав би Павла Тичину зовсім іншим.

У чому ж причина такої зміни Стусового ставлення до поета? Цей великий ліро-епічний твір літературно-філософського змісту наочно доводить, що талант не покинув П. Тичину і мало не до останніх днів свого життя автор «Сонячних кларнетів» творив свою поетичну історію, за художньою силою рівну «Божественній комедії» Данте.

Робота П. Тичини над поемою-симфонією «Сковорода» тривала з 1918 р. до кінця 1950-х рр. Поет скрупульозно опрацьовував матеріали про українського мандрівного філософа. Шістдесят папок на 2,5 тис. сторінок із помітками автора засвідчують масштаби його титанічної роботи. Перші розділи поеми-симфонії

«Сковорода» опубліковані 1923 р. у журналі «Шляхи мистецтва» (№ 5), а натхненна праця над текстом тривала у 1923-1934, 1939-1940 рр. Сам П. Тичина впродовж цього часу неухильно перетворювався з поета-лірика на поета-епіка. Жанр твору обраний не випадково: поема, що стоїть на зіткненні різних видів мистецтва, передбачала надзвичайно складну сюжетно-композиційну єдність. Як професійний музикант Павло Тичина був добре обізнаний із класичними симфонічними творами українських композиторів Миколи Лисенка, Михайла Калачевського, Петра Сокальського. За своєю будовою поема-симфонія «Сковорода» цілком вкладається в рамки таких великих музичних творів і складається з чотирьох частин: *Allegro giocoso*, *Grave*, *Risoluto*, *Finale*.

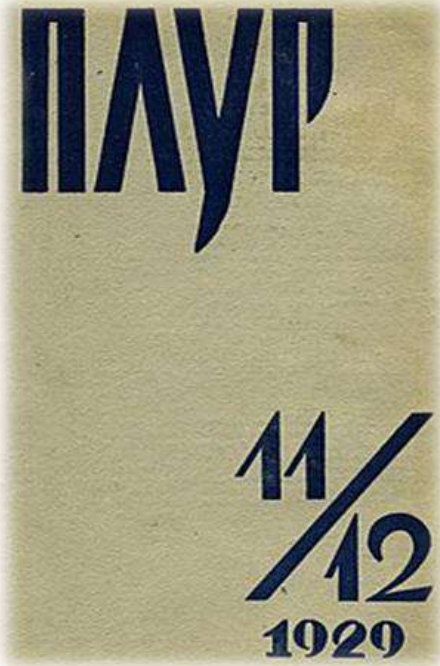
Симфонія – великий музичний твір для симфонічного оркестру, що складається з кількох частин, відмінних між собою за тональністю. Для симфонії характерне гармонійне поєднання звуків і півтонів звучання, героїко-драматичний пафос, експресія, лейтмотиви, нерівномірні елементи музичної архітекτονіки.

На думку літературного критика Станіслава Тельнюка, поема-симфонія «Сковорода» Павла Тичини – це прозріння мандрівного філософа, проте не варто забувати, що водночас це й прозріння автора, адже образ Григорія Сковороди у цьому творі час від часу набуває ознак образу-маски, якою затуляє своє обличчя сам автор. Наприклад, душевна вразливість Григорія Савича, коли він на кораблі прибуває з чужини, ступає на рідну землю й молиться красі української природи – це й горизонт світосприйняття автора «Сонячних кларнетів». Поему-симфонію «Сковорода» написано з постійним використанням внутрішніх монологів мандрівного філософа, полілогів ліричного героя з його опонентами чи персонажами поеми, великих пластів риторичних запитань, які нагадують хор у грецькому театрі, що пояснював глядачам, події на сцені. І якщо автор припускає, що Україні бракує не лише Кармалюка, а й мудрого очільника й духовного провідника нації, то прозорливо бачить причини падіння УНР і труднощі побудови Української держави у майбутньому.

Знамениті вірші весни і літа 1919 р. – «На майдані», «Як упав же він з коня...» та ін., – а потім і вся збірка «Плуг», принесли йому славу натхненного співця «краси нового дня». Протягом життя П. Г. Тичини існував постійний і надзвичайний тиск на нього, на його творчу активність. Імпресіонізм і особливий композиційний характер його творів, починаючи зі збірок «Плуг» (1920) і «Вітер з України» (1924), дедалі більше пом'якшується і замінюється

спершу риторичними, а далі й абстрактними формулюваннями. Лірика в «Плугу» збагатилася мотивами з революційних катаклізмів, поширених в уяві на цілий космос: як і в збірці – «Вітер з України». Але, супроти феноменального прискарблення і дальшої «кристалізації» всіх самоцвітів віршового майстерства, вже втрачалося в ліриці блаженне звучання пісенності з світанкових світів. Захоплений революцією в її радянському напрямку для України і оспівуючи її в

космічних планах, Тичина часом, хоч іронізуючи, відкривав завісу над дійсністю і подавав вираз сумнівів. З давніх-давен, коли народ піднімався на битву за своє право, поруч з мечем воювало і слово. Хвилі визвольних рухів підносили на свої вершини таланти співців, які кували духовну зброю народам.

«Плуг» – збірка новаторська за змістом і формою – явилась значним кроком Тичини на шляху ідейно-художнього зростання. *«Після найніжніших акварельних малюнків, після тихої музики поля й шелестіння рідного гаю в поезії Тичини з'явилися нові ритми, нечувана раніше сила і розмах, з'явилися симфонізм його поезії. З титанічних визвольних змагань народу поет-мислитель черпав незвичайної місткості образ, художній афоризм, свою незрівнянну мелодику, це звідти йшло буйне мистецьке новаторство Тичини, його поетичні відкриття»*, – вірно відзначив Олесь Гончар.

Збірка «Плуг» – це славна творча висота, завойована Павлом Тичиною. З її вершини віднілися йому широкі творчі гони. В особі цього талановитого співця яскравого новаторського складу поезія здобула свого лідера. А «Плуг» став книжкою, що відкрила нову епоху в розвитку української поезії – епоху реалізму.

В світогляді Тичини відбулися корінні зміни. Вітер революції, за висловом академіка О. І. Білецького, порвавши ніжні струни на арфі «Сонячних кларнетів», натягнув на лірі поета «нові мідні струни».

В 1920 році виходить також збірка ліричної прози «Замість сонетів і октав», де поет продовжує тему справжньої перемоги добра – в серцях людських: як передумови до перемоги над озвірілим злом в суспільстві. Про терор він писав: *«Велика ідея потребує жертв. Але хіба то є жертва, коли звір звіра їсть?»*.

В цій збірці відбивається поступова зміна світогляду і переконань поета. Майже зовсім зникає музичність і милозвучність, яка була так чітко виражена в «Сонячних кларнетах». Натомість приходить розуміння світла, яке наче генерує межу, де кінчається матеріальне і починається невідоме нематеріальне – Дух.

Багаторічна експлуатація імені й авторитету митця тоталітарною системою стала причиною його глибокого внутрішнього конфлікту із самим собою,

призвела до падіння його реноме як поета в очах співвітчизників і світової громадськості. У сучасників виявилось неоднозначне ставлення до його творчості, небажання вникати в її приховані підтексти і мотиви.

П. Г. Тичина гостро відчував трагізм свого становища в ролі гвинтика тоталітарної ідеологічної машини (що засвідчено, зокрема, його власними оцінками, аналізом його творчості, характером стосунків з іншим видатним українським поетом – Євгеном Маланюком). *«Від кларнета твого – пофарбована дудка зосталась»*, – сказав про Тичину Євген Маланюк. Він спершу співав осанни молодому сонячному генію, але потім одним із перших побачив його незворотне переродження. Коли Павло Тичина почув слова Маланюка про нього, він, на диво, не образився, а виронив: *«Він єдиний сказав про мене правду»*.

Щоправда, все було ще складніше, ще важче, ще трагічніше. Тичина все бачив і розумів. Але він не був лицарем. Ще у 20-их роках, передчуваючи тонкий глум над його талантом, писав: *«Та де ж той серп нам, молот і лани? Рабіндранате-голубе, од достоевщини звільни...»*. Про Тичину писали як про генія, що ні на кого не схожий, поета слов'янського й світового масштабу. Проте вже 1924 з'явилися перші голоси про «злам» Тичини.

Літературознавець Р. Харчук констатувала появу характеристики нової доби – «комплекс Тичини» – між ідентичністю українською і її радянським варіантом. Ніхто не міг зрозуміти, як таке могло статися з Ним? Звичайно, ця зміна відбулася не за один день. Так, між збіркою «Вітер з України» (1924), в якій поет ще намагався зберегти обличчя, й «Чернігів» (1931), що є стовідсотковою агіткою, – сім років без жодної збірки. Обсяг написаного протягом цього часу невеликий. Влада зламала Тичину, зламала юну душу поета-музики, забезпечивши його державною славою і пошаною, але, окрім того, жагучою ненавистю одних і співчуттям інших.

Переломною в творчості поета вважається збірка «Чернігів» (1931 р.), яка означила його перехід в число «офіційних» авторів. Однак творчість П. Г. Тичини й після цього не вписується в прокрустове ложе простих схем: його приховане протистояння з тоталітаризмом на цьому не припиняється. Це засвідчують окремі поетичні, літературознавчі, публіцистичні твори пізнішого часу: «Григорій Сковорода» (1939), «Похорон друга» (1942), «Творча сила народу», «Геть брудні руки від України» (1943) та деякі інші. Незважаючи на згубний для творця вплив тоталітарної системи, П. Г. Тичина в галузі поезії,

прози, публіцистики, а також у науково-критичних працях виявив себе одним із найосвіченіших радянських письменників, чия ерудиція охоплювала суміжні з

літературою види мистецтва – музику і живопис. За життя він встиг звідати не тільки розчарування, а й щире дружбу, любов (у цьому виявилася його перевага над бездушною системою, заложником якої був).

«Дивовижна ерудиція Тичини – свій духовний світ він оформив у постійній самоосвітній культурній експансії», – писали про нього в книзі поетичної антології 2005 року. Тематика творчості: зображення подій суспільно-політичного життя України радянського періоду, військова тематика пов'язана з подіями Другої світової війни, змалювання краси української природи, людських почуттів, філософська лірика.

У спадщині поета, окрім великої кількості поетичних збірок – близько п'ятнадцяти великих поем. Найбільші з них лишилися недовершеними, але кожна – по-

своєму. З поеми «Шабля Котовського» в різний час були надруковані чотири великих розділи, за якими важко скласти уявлення про зміст цілого твору. З драматичної поеми «Шевченко і Чернишевський» відома самостійна за сюжетом перша частина з пізніше дописаною фінальною сценою, що замінила другу частину поеми, рукопис якої загинув у часи війни. Велика за обсягом поема-симфонія «Сковорода», над якою автор працював щонайменше двадцять років, – твір теж недописаний (виданий він був уже після смерті автора). У «Сковороді», поемі «Похорон друга» (1942), окремих фрагментах із посмертної збірки «В серці у моїм» (1970) Тичина, всупереч загальній пропагандистській нудотності переважної частини свого післявоєнного поетичного здобутку, засвідчив живучість свого поетичного таланту.

У 1970-1971 роках український письменник Василь Стус написав літературну розвідку про творчість Павла Тичини під назвою «Феномен доби (Сходження на Голгофу слави)». У цій роботі він схвально оцінював ранню творчість Тичини і піддавав критиці загальновідомий і прославлений соцреалізм.

Новатор! Так вслід за Горьким нарекла історія Тичину, виділивши цим самим одну з найяскравіших рис його творчості. Тичина належить до когорти митців, котрі скрізь і завжди дошукувалися «свого кореня» і «свого глагола». Він вмів підвестись на ті верховини, куди не ступала нога його попередників. Тичининський Ельбрус видно з усіх кінців планети. До нього словами поета Енріко Рівєро звертається Куба:

Вітер дніпровий
Приніс нам надію твоїми вустами.
Вона прилетіла

З досвітніми ластівками
В оселі тих, хто ніколи тебе не знав.

Лондонські тумани не заслонили сяючий Ельбрус Тичини і від ока англійського критика Джона Фута: *«Своїми поетичними засобами цей співець України не нагадує нам нікого іншого в усій світовій поезії»*.

Схвильовано вітав Тичину іспанський поет Хуліо Матеу:

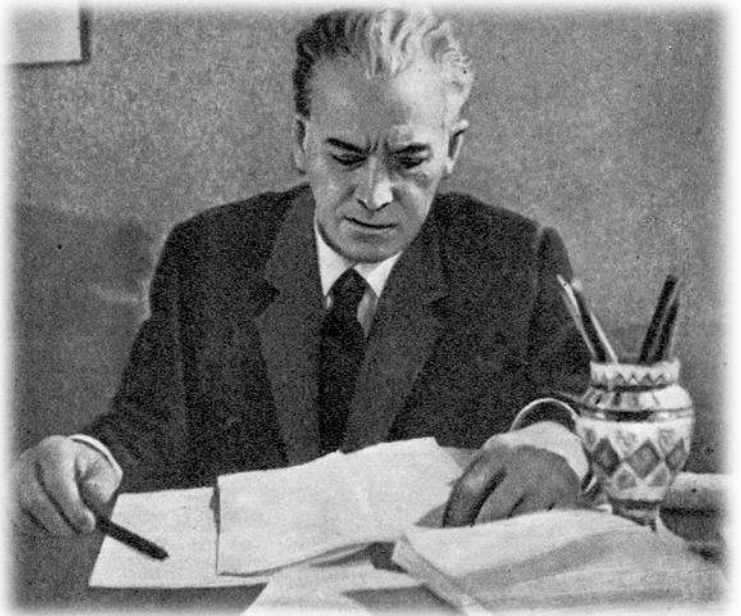
Салют поетові, що мир охороня,
Салют співцеві волі і свободи,
Салют будівникові, – він щодня
Мостами дружби з'єднує народи.

Могутній талант Тичини – щедрий. Він збагатив художню скарбницю творами феноменальними за своєю правдивістю, щирістю, неповторністю ліризму і досконалістю форми.

Новаторство для Тичини – одна із закономірностей розвитку мистецтва. Воно знаходиться в діалектичному зв'язку з такими поняттями, як класовість, народність. Поняття новаторства Тичина розглядав у зв'язку з традиціями. Продовження, розвиток передових традицій – це одне із джерел новаторства: *«У мистецтві реалізму сміливе новаторство в художньому зображенні життя поєднується з використанням і розвитком усіх прогресивних традицій світової культури»*. Призначення митця-новатора поет вбачав в тому, щоб прискорювати рух до щасливого майбутнього. Тичина підкреслював: *«Новаторство народжується на шляхах служіння суспільству»*. Цій священній меті завжди служила творчість Тичини.

Павло Григорович Тичина відомий також як перекладач, доробок якого і якісно, і кількісно перевищує творчу спадщину багатьох відомих українських перекладачів. Тичина самотужки досконало опанував майже двадцять іноземних мов, зробив із них цінні поетичні переклади. Збереглися переклади письменника на українську мову із сорока мов світу.

Тичина робив численні переклади (Олександр Пушкін, Євген Баратинський, Олександр Блок, Микола Тихонов, Микола Ушаков, Янка Купала, Якуб Колас, «Давид Сасунський», О. Ованесян, О. Туманян, Акоп Акопян, Ілля Чавчавадзе, А. Церетелі, К. Донелайтіс, С. Неріс, А. Венцлова, І. Вазов, Христо Ботев, Л. Стоянов, Нікул Еркай та ін.).

Помітне місце серед них посідають також публіцистика, літературознавча есеїстика (книжки «Магістралями життя», «В армії великого стратега», посмертно видані «З минулого – в майбутнє», «Читаю, думаю, нотую») і досить об'ємні матеріали щоденниково-мемуарного характеру (видання 1981 року «З щоденникових записів» та інші).

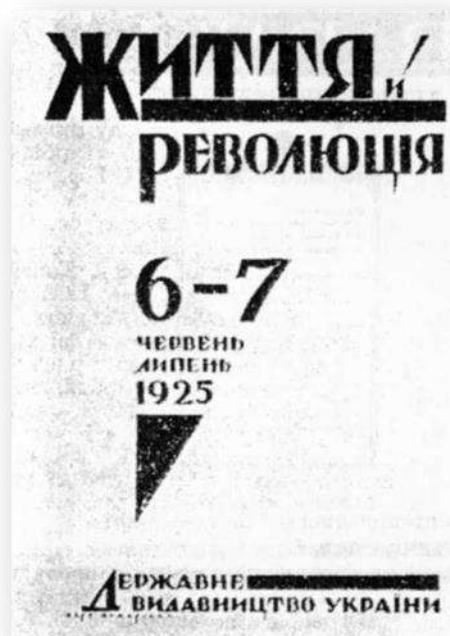
У творчому доробку Тичини також переклади оперних лібрето, зокрема опер «Лоенгрін» Ріхарда Вагнера, «Князь Ігор» Олександра Бородіна, фрагменти до опери «Ніч перед Різдвом» Миколи Римського-Корсакова тощо.

Перекладацькі погляди П. Г. Тичини почали формуватися ще у ранні роки його життя під впливом музичного виховання та знайомства з провідними українськими поетами та письменниками, зокрема з М. Коцюбинським, через молодіжну підпільну організацію, Чернігівське самостійницьке братство. Крім того, існує твердження, що коли він потрапив у гості до перекладача та поета В. Самійленка, той підштовхнув митця до перекладацької діяльності та вивчення інших мов.

П. Г. Тичину варто вважати справжнім поліглотом, адже впродовж свого життя він вивчав багато різних мов та постійно удосконалював свої навички. Ще навчаючись в Чернігівській семінарії у 1907-1913 роках, юнак опанував старослов'янську, старосєврейську, латинську, німецьку та французьку мови. З 1923 по 1934 роки, проживаючи в Харкові, поет оволодів вірменською, грузинською, тюркською. А також у 1926 році вступає у лави Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства. Загалом, П. Г. Тичина самостійно вивчив більше двадцяти мов, а п'ятнадцятьма вільно володів. Саме опанування такої великої кількості мов давало змогу перекладачу створювати високохудожні переклади, зберігаючи при цьому не лише зміст, але й образно-естетичну та експресивно-емоційну складові. Варто зазначити, що П. Г. Тичина творив в епоху великого терору українського народу. Так, якщо творча діяльність поета

та його громадська позиція були налаштовані на панівні принципи тоталітарного сталінського режиму, то в своїй перекладацькій діяльності П. Г. Тичина відчував певну свободу.

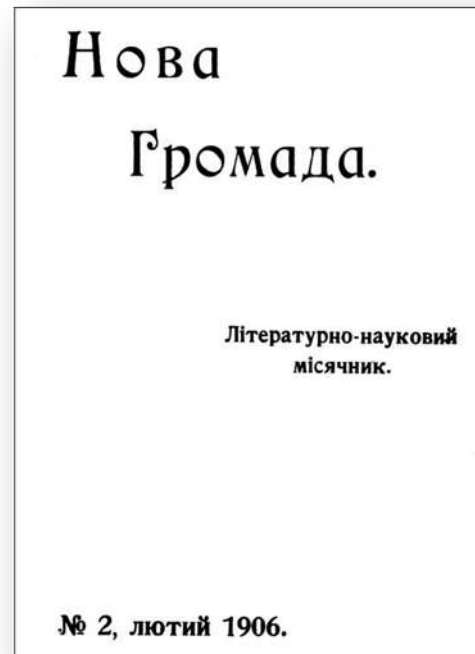
Так, «яскрава поетична індивідуальність поета поклала відбиток на всьому, що він перекладав». Переклади П. Г. Тичини зробили значний внесок у розвиток історії українського перекладознавства завдяки неповторній поетиці перекладача. Загалом розквіт та найактивніша перекладацька діяльність П. Г. Тичини припадає на 1920-1930-ті роки. У 1920-1922-х роках він займався перекладом поеми О. Блока «Троянда й хрест», що

виконував для театру, а також пісні М. Горького «Сонце сходить і заходить...». У 1923 році перекладав російських поетів, зокрема вірші «Подивився стрімчак дідуган...» Я. Полонського та «Море» Д. Цертелєва. У 1929 році був включений у альманах «Нова Білорусь» як перекладач білоруських письменників. П. Г. Тичина широко публікувався в періодичних виданнях, зокрема в часописі «Нова громада» (переклади білоруської поеми «У тюрмі» Я. Коласа та «Вечір» М. Богдановича; переклади вірменського вірша «На червоній на весні» А. М. Акопяна; переклад єврейського вірша «Свіжий вітер» Д. Гофштейна). Також публікації перекладів П. Г. Тичини можна було знайти в харківському виданні «Червоний шлях», в київському часописі «Життя й революція», в часописах «Вопліте» та «Східний світ», в епізодичному виданні «Червоні квіти», а також у відомому журналі «Всесвіт».

А отже, усі ці джерела свідчать про те, що П. Г. Тичина займався активною перекладацькою діяльністю протягом свого життя, публікуючись на території майже усієї України. Попри це, переклади митця друкувалися загалом в різних радянських періодичних виданнях, зокрема в «Літературній газеті» можна було побачити переклади вірша «Червона кавалерія» Л. Квітки, «Як цвілась калина...» Я. Купали, «Вітер золотиться» М. Асєєва. В урядовій газеті «Вісті

ВУЦВК» друкувалися переклади вірша «Лист товаришу Ворошилову» Л. Квітки, а в газеті «Пролетарська правда» – вірш «Пам'ятник» М. Д. Гарцмана. У щомісячному виданні «Радянська література» з'являлися переклади поезії «Моя кохана пахне так...», «Отак буває на початку травня», «Повстання» О. Шварцмана, «Дудочка» Л. Квітка, «Жити вічно» І. Ферера, «Злива під час маніфестації» М. Ушакова, «Батківщині» М. Комісарової, а також цикл віршів «Зелений братик» О. Туманяна. Зрозуміло, що вірші, які публікувалися в значній кількості в таких виданнях, не суперечили ідеології Радянського Союзу. У 1930-х роках переклади П. Г. Тичини публікувалися в часописі молодих

пролетарських письменників «Молодняк» (наприклад, вірш «Березіль» єврейського поета і драматурга Л. Рєзніка, «Біси» російського лірика О. Пушкіна, «Зубівка» грузинських поетів Д. Гурамішвілі, «Весна» І. Чавчавадзе, уривок з поеми «Гість і володар» В. Пшавели). Незважаючи на великий доробок у сфері перекладу віршів та прози у 1920-1930-ті роки, самі ж переклади залишаються поза «мейнстрімом», визначеним неокласиками. Основні переклади з літератур народів СРСР П. Г. Тичини увійшли до п'ятого тому «Зібрання творів у дванадцяти томах».

Переклади з літератур народів СРСР спочатку здебільшого друкувалися в періодиці, пізніше вміщувалися у збірниках та антологіях національних літератур, що видавалися українською мовою, входили вони і до видань власних творів поета.

Золота Зірка Героя Соціалістичної Праці, п'ять орденів Леніна, два ордени Трудового Червоного Прапора, медаль «За доблесну працю в Великій вітчизняній війні», срібна медаль Всесвітньої Ради Миру, Державна премія СРСР та Державна премія Української РСР імені Т. Г. Шевченка – ось чим увінчано натхненну й невтомну працю Павла Тичини в ім'я народу.

Та найбільша нагорода – вдячна пам'ять нащадків...

3. Відомі люди про творчість поета

Доля Тичини воістину трагічна. В історії світової літератури, мабуть, не знайдеться іншого такого прикладу, коли б поет віддав половину свого життя високій поезії, а половину – нещадній боротьбі зі своїм геніальним обдаруванням. В. Стус у своєму дослідженні «Феномен доби (сходження на Голгофу слави)» розповідає про Тичину, генія, якого зламали суспільні умови, який не зміг протистояти насиллю і «...був приневолений до існування... по той бік самого себе. Феномен Тичини – феномен доби... поет жив у час, що заправив генія на роль блазня. І поет погодився на цю роль... Поет помер, але Тичина лишився жити і мусив, уже як чиновник, виконувати поетичні функції... Тичину репресували визнанням. Покара славою – одна з найновіших і найефективніших форм боротьби з мистецтвом».

Ось невелика добірка цитат та висловів відомих людей про талановитого поета.

«Тичина-кларнетист, можливо, був найвизначніший лірик світу у свої класичні роки [1914-1924]». (Василь Барка).

«Ніби щойно прокинувшись, він [П. Тичина] відкрив очі на світ і основне начало всесвіту побачив у ритмічному русі, гармонійному звукові, музиці. Цей ритм всесвіту і є «Сонячними кларнетами». (О. Білецький).

«Тичина – це шукання й шукання, праця й вимогливість і, нарешті, вміння з безконечного плину образів відібрати найсвіжіший, наймісткіший, наймузикальніший...». (Олесь Гончар)

«Сонячні кларнети» явили вже поета сформованого і високо оригінального в художньому розумінні. Наче відбувся якийсь могутній внутрішній стрибок... Звідки взяв молодий поет ці розливи сонячного світла, що струменять у його віршах? Звідки прийшла до нього, нарешті, дивовижна, незрівнянна музика, якою все перейняте в його поетичному світі, музика, що поступає не лише як провідний принцип віршованої форми, але й однією з основ образної системи і всього світовідчуття поетового? Марно шукати відповіді на подібні питання, тут – таємниця таланту». (Л. Новиченко).

Борис Олійник висловив думку про те, що Павло Тичина «...не просто піднесений поет, а виняткове явище, котре, як сонце, сприймаєш з усіма його протуберанцями, плямами і завихреннями... Відтак, приймемо Тичину за сонячною короною і світлом, котре і через 120-ліття по його народженню світить і гріє, і дивує».

«Йому судилася доля генія. Доля Тичини звинувачує і застерігає». (В. Стус).

«Тичина міг би зробити значно більше... Не дали... Розтоптали душу, зігнули її, насміялися з неї! Хіба можна писати розпльованою душею?». Так пише біограф П. Г. Тичини С. Тельнюк. І він, напевно, має рацію.

4. Увічнення пам'яті

У селі Піски Бобровицького району є музей історії села, до складу якого входить хата-садиба Тичини та кімната в сусідньому будинку, присвячена поету. Відкрили «Музей історії села Піски» в травні 1972 року, в спеціально збудованому на родинному подвір'ї Тичин приміщенні. Але в музеї лише одна кімната музею була відведена поетові Павлу Тичині.

За листом Анатолія Погрібного, який починав свою діяльність істориком в Пісківській школі, прийняли рішення, що в селі має бути Музей Тичини. У травні 1981 з нагоди відзначення 90-річчя з дня народження Павла Тичини відкрили відбудовану родинну хату поета, відтворену за кресленнями родича Тичини – архітектора Андрія Ноздріна та спогадами сестри поета Оксани Григорівни. Справжня хата Тичини була спалена під час каральної операції за дії партизанів в 1942.

У 2010 році з ініціативи Київського літературно-меморіального музею-квартири П. Г. Тичини музей перейменовано у Пісківський історико-меморіальний музей Павла Тичини, однак профіль музею залишено історичним. Фонди музею налічують 1,5 тисячі експонатів. У їх числі – особисті речі Павла Тичини (до 10 експонатів) та книги поезій Павла Тичини.

У дворі музею, поруч з колодязем, знаходиться пам'ятник Павлу Тичині, а неподалік зростає липа – знамените дерево, яке поет оспівав у своїх творах і яку мешканці села вважають своєю святинею.

У Чернігові на фасаді будинку № 40 на вулиці Гетьмана Полуботка, де колись розміщалася Чернігівська духовна семінарія і де навчався майбутній поет, встановлено меморіальну дошку. Документальне підтвердження цьому було знайдено співробітниками Київського музею-квартири Павла Тичини в його архіві. Також є меморіальна дошка на будинку в Києві на Терещенківській вулиці.

В Україні на його честь названо вулиці у таких містах, як Чернігів, Київ, Дніпро, Івано-

Франківськ, Умань, Черкаси та інших.

В 1968 році Пісківській школі було присвоєне ім'я Павла Тичини.

1973 року засновано літературну премію імені Павла Тичини всесоюзного значення.

28 вересня 1977 року у Єревані одну з вулиць названо на честь Павла Тичини, зачинателя українсько-

вірменських літературних зв'язків у радянські роки. Також його ім'я носить одна з вулиць міста Ванадзор у Вірменії.

16 квітня 1981 року постановою Ради Міністрів УРСР Бобровицькій районній бібліотеці надано ім'я Павла Тичини.

3 лютого 1981 року засновано стипендію імені Тичини у Ніжинському педагогічному інституті.

2011 року з ініціативи Літературно-меморіального музею-квартири П. Г. Тичини в м. Києві широко (на міжнародному та державному рівні) було відзначено 120-ліття поета. До цієї дати музей ініціював вихід 270 000 накладом конвертів із портретом П. Тичини, випуск НБУ 5000 накладом

срібних ювілейних монет із зображенням поета, видання багатьох книг та інші вагомні заходи.

В пам'ять про сонячного Тичину у Києві по вул. Терещенківській, 5 було відкрито «Літературно-меморіальний музей-квартира П. Г. Тичини» де численних відвідувачів співробітники музею знайомлять з його життям і творчістю. Тут проходять зустрічі з письменниками і діячами культури і мистецтва, експонуються картини

Список використаної літератури

Матеріали про життя і творчість

1. Архів П. Г. Тичина // Гальченко С. Скарби літературних архівів. – 2012. – С. 158-176.
2. Баган О. Роль Павла Тичини у творенні естетичної парадигми соцреалізму (до проблеми «митець і тоталітаризм») / О. Баган // Слово і час. – 2014. – № 8. – С. 19-26.
3. Веремійчук О. Поезія і революція / О. Веремійчук // Українське слово. – 2019. – 27 берез. – 9 квіт. (№ 13-14). – С. 17.
4. Власенко Т. Краса, що вражає душу / Т. Власенко // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2016. – № 7-8. – С. 24-29.
5. Гальчук О. «..і в хаосі творить скарби» : античні образи й мотиви в поетичній інтерпретації Павла Тичини / О. Гальчук // Слово і час. – 2012. – № 3. – С. 88-101.
6. Гандреас-Екшмідт К. Компаративний аналіз західноєвропейської (Поль Верлен) і української (Павло Тичина) модерністської поезії / К. Гандреас-Екшмідт // Дивослово. – 2010. – № 5. – С. 10-16.
7. Герасимов Ю. Увиразнення тексту в слові, яке звучить. Виконавський аналіз вірша Павла Тичини «Не бував ти у наших краях» / Ю. Герасимов // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2015. – № 13-14. – С. 85-89.
8. Градоблянська Т. Музей-квартира Тичини: визнаний світом, недооцінений державою / Т. Градоблянська // Голос України. – 2015. – 31 січ. – С. 13.
9. Гривінський Р. Музею Тичини – 35! / Р. Гривінський // День. – 2015. – 30-31 січ. – С. 23.
10. Дацюк Л. Павло Тичина і музика: від колиски до домовини / Л. Дацюк // Літературна Україна. – 2020. – 5 верес. – С. 2.
11. Дика Г. Місія Павла Тичини 1949 року до Великої Британії / Г. Дика // Українська літературна газета. – 2020. – 23 жовт. – С. 14-15.
12. Донець Г. Лицар рідної мови / Г. Донець // Українська літературна газета. – 2018. – 9 лют. – С. 4.
13. Донець Г. Одісея Павла Тичини / Г. Донець // Українська літературна газета. – 2016. – 15 січ. – 14-15 ; Урядовий кур'єр. – 2016. – 23 січ. – С. 9.
14. Донець Г. Рідкісна світлина з Павлом Тичиною / Г. Донець // Літературна Україна. – 2017. – 28 верес. – С. 16.
15. Донець Г. Славень України / Г. Донець // Українська літературна газета. – 2019. – 18 січ. – С. 16-17 ; 25 січ. – С. 16-17.
16. Донець Г. Тичина і Маланюк / Г. Донець // Українська літературна газета. – 2017. – 19 трав. – С. 14-15.
17. Драч І. Реквієм Павлові Тичині / І. Драч // Молода Україна. – 1970. – Ч.185. – С. 4.

18. Дробний І. А Тичина пише вірші / І. Дробний // Літературна Україна. – 2017. – 8 черв. – С. 7.
19. Задьорна Л. Українські орнітологічні символи у збірці Г. Тичини «Сонячні кларнети» / Л. Задьорна // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2015.— № 4-5. – С. 60-64.
20. Калашник В. Григорій Сковорода в поетичній творчості Павла Тичини / В. С. Калашник // Григорій Сковорода – 250 : Матеріали до святкування 250-річчя від дня народження. – Київ, 1975.— С. 211-216.
21. Квітни, мово наша рідна! // Павло Тичина про мистецтво і літературу. – Київ, 1981. – С. 46-53.
22. Клочек Г. Інтерпретація поезій Павла Тичини / Г. Клочек // Українська мова та література. Шкільний світ. – 2015. – № 9-10 (трав.). – С. 16-24.
23. Косінова О. Павло Тичина – маестро поетичного слова / О. Косінова // Дивослово. – 2018. – № 10. – С. 54-59.
24. Костюченко В. Тичина і ми / В. Костюченко // Слово Просвіти. – 2017. – 5-11 жовт. (ч. 40). – С. 11.
25. Крути в осягненні Павла Тичини // Літературна Україна. – 2018. – 25 січ. – С. 1-4.
26. Махінчук М. Прислухайтесь: це «Сонячні кларнети» / М. Махінчук // Віче. – 2011. – № 1. – С. 68-69.
27. Між білим і чорним // Гальченко С. Скарби літературних архівів. – Київ, 2012. – С. 131-157.
28. Марко В. Вібрація душі поета і світ : поема Павла Тичини «Золотий гомін» / В. Марко // Дивослово. – 2010. – № 11. – С. 53-57.
29. Миколаєнко А. «Молодий я, молодий...» : до 120-річчя від дня народження Павла Тичини / А. Миколаєнко // Літературна Україна. – 2011. – 27 січ. – С. 1, 10-11 ; Дивослово. – 2011. – № 2. – С. 58-62.
30. Мусієнко Р. Код Павла Тичини / Р. Мусієнко // Слово Просвіти. – 2018.— 21-27 черв. (ч. 25). – С. 12.
31. Небеленчук І. Особливості поетичного стилю П. Тичини, основні мотиви його творчості / І. Небеленчук // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 1. – С. 5-10.
32. Нова збірка Тичини // Зеров М. Українське письменство. – Київ, 2003. – С. 417-421.
33. Нойфельд Г. Поет жорстокого віку : до 120-річчя від дня народження Павла Тичини / Г. Нойфельд // Березіль. – 2011. – № 1-2. – С. 174-185.
34. Павло Григорович Тичина (1891-1967) // Ємець А. А. Видатні українські письменники. Цікавий довідник для вчителів і учнів 1-4 класів. – Харків, 2006. – С. 75-83.
35. Павло Тичина (1891-1967 рр.) // 100 великих українців. – Київ, 2010. – С. 382-388.

36. Павло Тичина (1891-1967) // Жулинський М. Слово і доля. – Київ, 2002. – С. 267-275.
37. Павло Тичина // Видатні постаті в історії України ХХ ст. – Київ, 2011. – С. 341-343.
38. Павло Тичина (1891-1967) // Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. – Київ : ВЦ «Академія», 2016. – С. 144-146.
39. Павло Тичина // Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ-поч. ХХІ ст. : підручник. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2014. – С. 141-179.
40. Паламарчук З. «Моє слово до Вас...» / З. Паламарчук // Літературна Україна. – 2012. – 27 верес. – С. 13.
41. Панькова Н. Світла нота «Соняшних кларнетів» / Н. Панькова // Дивослово. – 2014. – № 10. – С. 35-39.
42. Плитник О. Павло Тичина – сучасник Олександра Довженка / О. Плитник // Слово Просвіти. – 2016. – 28 січ. – 3 лют. (ч. 4). – С. 7.
43. Поліщук Я. Павло Тичина в антиноміях літературного канону / Я. Поліщук // Слово і час. – 2016. – № 4. – С. 16-25.
44. Росоха М. Мандрівка літературною Україною / М. Росоха // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2016. – № 13-14 (трав.). – С. 51-57.
45. Руденко Г. Рання лірика Павла Тичини / Г. Руденко // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2011. – № 8. – С. 2-9.
46. Руденко Г. Скорботна нота «Сонячних кларнетів» Павла Тичини / Г. Руденко // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 12. – С. 34-35.
47. Рукописи П. Г. Тичини // Гальченко С. Скарби літературних архівів. – Київ, 2012. – С. 177-225.
48. Салига Т. На межі двох епох / Т. Салига // Літературна Україна. – 2018. – 1 берез. – С. 1-5.
49. Самченко В. Партія довела : [про вірш Тичини «Партія веде»] / В. Самченко // Україна молода. – 2016. – 26 січ. – С. 12.
50. Славинський М. «Усе життя боявся однієї речі...» / М. Славинський // Віче. – 2016. – № 1-2. – С. 58-60.
51. Співак І. «Я часу дух, дух міри і простору...» (ідейно-тематична спорідненість поезій «Не Зевс, не Пан...» П. Тичини та «Пісня про себе» В. Вітмена) / І. Співак // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2017. – № 7-8. – С. 52-56.
52. Тімофєєв А. Новаторство Павла Тичини в символічному наповненні образу блакиті / А. Тімофєєв // Слово і час. – 2013. – № 6. – С. 76-80.
53. Тичина Павло (1891-1967) // Українські письменники: біографії, огляди творчості, літературні напрямки і течії, літературознавчий словник. – Київ, 2011. – С. 249-253.
54. Тичина Павло Григорович // Усі письменники і народна творчість: довідник. – Київ, 2007-2008. – С. 319-323.

55. Тичина Павло Григорович // Шаров І. 100 видатних імен України. – Київ, 1999. – С. 402-404.
56. Тичина Павло Григорович // Шевченківські лауреати 1962-2001. – Київ, 2001. – С. 545-552.
57. Тримбач С. Сталева ніжність / С. Тримбач // День. – 2016. – 27 січ. – С. 6.
58. Фока М. «Вертикальні ходи» П. Тичини в перекладі англійською мовою / М. Фока // Всесвіт. – 2012. – № 7-8. – С. 228-238.
59. Фока М. Поетичне слово П. Тичини на межі музики й архітектури / М. Фока // Українська література в загальноосвітній школі. – 2014. – № 1. – С. 12-14.
60. Фока М. Синестезія як генератор музично-живописних ефектів у поетичній творчості Павла Тичини / М. Фока // Дивослово. – 2010. – № 1. – С. 55-57.
61. Фока М. Словесні портрети Павла Тичини на межі живопису та скульптури / М. Фока // Дивослово. – 2018. – № 1. – С. 56-60.
62. Хавіна С. Уроки голокосту: мужність і співчуття. Вірш П. Г. Тичини «Єврейському народу» / С. Хавіна // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2012. – № 25. – С. 22-27.
63. Харчук Р. Павло Тичина 1891-1967 / Р. Харчук // Дивослово. – 2014. – № 10. – С. 24-30.
64. Харчук Р. Павло Тичина / Р. Харчук // Дивослово. – 2014. – № 11. – С. 60-64.
65. Чумак Т. Духовний світ ранньої лірики Павла Тичини / Т. Чумак // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 2. – С. 30-32.
66. Шлапак Я. «Арфами, арфами...» / Я. Шлапак // Демократична Україна. – 2016. – 22 січ. – С. 10.
67. Юр'єва О. У сонцетворних звуках кларнетів : життєвий і творчий шлях Павла Тичини / О. Юр'єва // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2014. – № 25-26. – С. 36-41.
68. Яблуневоцвітний геній України // Гончар О. Т. Твори: В 7 т. Т. 6. – Київ, 1988. — С. 505-509.
69. Янченко О. Павло Тичина як поет-синтезист / О. Янченко // Відкритий урок. – 2013. – № 9. – С. 71-74.

Твори Павла Тичини

1. Тичина П. Г. Арфами, арфами... / П. Г. Тичина. – Київ : Дніпро, 1968. – 94 с.
2. Тичина П. Г. Вітер з України : поезії / П. Г. Тичина. – Київ : Україна, 1993. – 270 с.
3. Тичина П. Г. Десь на дні мого серця : поезії / П. Г. Тичина. – Київ : Радянський письменник, 1991. – 221 с.
4. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 1 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1983. – 735 с.
5. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 2 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1984. – 663 с.
6. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 3 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1984. – 511 с.
7. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 4 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1985. – 591 с.
8. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 5 , Кн. 1 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1986. – 591 с.
9. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 5, Кн. 2 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1986. – 591 с.
10. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 6 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1985. – 703 с.
11. Тичина П. Г. Зібрання творів. У 12 т. Т. 7 / П. Г. Тичина. – Київ : Наукова думка, 1986. – 405 с.
12. Тичина П. Г. Золотий гомін : вибрані твори / П. Г. Тичина. – Київ : Криниця, 2008. – 606 с.
13. Тичина П. Г. Із щоденникових записів / П. Г. Тичина. – Київ : Радянський письменник, 1981. – 430 с.
14. Тичина П. Г. Подорож з капелою К. Г. Стеценка : [щоденник] / П. Г. Тичина. – Київ : Радянський письменник, 1982. – 261 с.
15. Тичина П. Г. Поезії / П. Г. Тичина. – Київ : Радянський письменник, 1977. – 259 с.
16. Тичина П. Г. Поезії / П. Г. Тичина // Українські поети ХХ століття : Тичина Павло, Рильський Максим, Сосюра Володимир. – Київ : Наукова думка, 2006. – С.11 -72.
17. Тичина П. Г. Про мистецтво і літературу : збірник / П. Г. Тичина. – Київ : Мистецтво, 1981. – 287 с. – (Пам'ятки естетичної думки).
18. Тичина П. Г. Революція іде... : поезії / П. Г. Тичина. – Київ : Дніпро, 1987. – 190 с.
19. Тичина П. Г. Твори / П. Г. Тичина. – Київ : Молодь, 1990. – 288 с. – (Шкільна бібліотека).

20. Тичина П. Г. Твори. В 2 т. Т. 1 / П. Г. Тичина. – Київ : Дніпро, 1976. – 415 с.
21. Тичина П. Г. Твори. В 2 т. Т. 2 / П. Г. Тичина. – Київ : Дніпро, 1976. – 423 с.
22. Тичина П. Г. Твори. В 4 кн. Кн. 1 / П. Г. Тичина // Українське слово. – Київ : Аконіт, 2003. – С.429-467.
23. Тичина П. Г. Цвіт в моєму серці : вірші та поеми : для серед. та ст. шк. віку / П. Г. Тичина. – Київ : Веселка, 1986. – 142 с.
24. Тичина П. Г. Читаю, думаю, нотую : (статті, нотатки, рецензії, інтерв'ю) / П. Г. Тичина. – Київ : Радянський письменник, 1974. – 187 с.
25. Тичина П. Г. Чуття єдиної родини : [вірш] : Мовами народів СРСР / П. Г. Тичина. – Київ : Дніпро, 1987. – 125 с.

Електронні ресурси

1. Біографія Павла Тичини [Електронний ресурс] // Українська мова та література. Підготовка до ЗНО і не тільки : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://zno.if.ua/?p=2572> (дата звернення: 15.01.2021). – Назва з екрана.
2. Життя та творчість Павла Тичини [Електронний ресурс] // Українська література. Електронна бібліотека – все для вивчення Укр. Літ. : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/t/tichina-pavlo/2677-zhittya-ta-tvorchist-pavla-tichini> (дата звернення: 15.01.2021). – Назва з екрана.
3. Життєвий шлях – Павло Григорович Тичина – Літературний процес початку ХХ століття (1900-1930 рр.) [Електронний ресурс] // Українська література підготовка до ЗНО : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2007-2021. – Режим доступу: <https://ukrlit.net/zno/161.html> (звернення: 14.01.2021). – Назва з екрана.
4. Зміна обличчя: Павло Тичина [Електронний ресурс] // ЛітАкцент : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2010. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2010/07/13/zmina-oblychchja-pavlo-tychyna/> (дата звернення: 22.01.2021). – Назва з екрана.
5. Непростий Тичина: що криється у постаті видатного поета [Електронний ресурс] // ЕСПРЕСО : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2016/01/27/neprosty_tychyna_scho_kryye_v_sobi_po_stat_vydatnogo_poeta (дата звернення: 21.01.2021). – Назва з екрана.
6. Новаторська поезія Павла Тичини [Електронний ресурс] // ОСВІТА. UA : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2007-2019. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/15069/ (дата звернення: 18.01.2021). – Назва з екрана.

7. Павло Тичина –дивний мрійник з очима дитини і розумом філософа [Електронний ресурс] // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2009–2021. – Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/news/pavlo-tychyna-dyvnyy-mriynyk-z-ochyma-dytyny-i-rozumom-filosofa> (дата звернення: 20.01.2021). – Назва з екрана.
8. Павло Тичина (1891-1967) Життєвий і творчий шлях [Електронний ресурс] // History : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2009-2020. – Режим доступу: <https://history.vn.ua/pidruchniki/slonyovska-ukraine-literature-10-class-2018-profile-level/51.php> (дата звернення: 19.01.2021). – Назва з екрана.
9. Павло Тичина : за лаштунками шкільних біографій [Електронний ресурс] // BBC News / Україна : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/01/160127_tychyna_anniversarya (дата звернення: 18.01.2021). – Назва з екрана.
10. Павло Григорович Тичина [Електронний ресурс] // Вікіпедія : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тичина_Павло_Григорович (дата звернення: 14.01.2021). – Назва з екрана.
11. Постать Павла Тичини в українській літературі. Творчий здобуток поета [Електронний ресурс] // ВСЕОСВІТА : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2017–2021. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/postat-pavla-ticini-v-ukrainskij-literaturi-tvorcij-zdobutok-poeta-30571.html> (дата звернення: 19.01.2021). – Назва з екрана.
12. Творча доля Павла Тичини з погляду сучасника [Електронний ресурс] // УкрЛіб : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2000-2021. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=10653> (дата звернення: 22.01.2021). – Назва з екрана.
13. Цікаві факти про Павла Тичину [Електронний ресурс] // Infogram : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://infogram.com/cikavi-fakti-pro-pavla-tichinu-1h1749qve7el2zj> (дата звернення: 20.01.2021). – Назва з екрана.
14. Як нашому генію хребет зламали... [Електронний ресурс] // UaModna : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2015. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/yak-nashomu-geniyu-hrebet-zlamaly/> (дата звернення: 22.01.2021). – Назва з екрана.

Серія "Бібліотечка рефератів"

Павло Тичина: лірика порубана сталлю

*Інформаційно-бібліографічні матеріали
до 130-річчя від дня народження Павла Григоровича Тичини*

Укладач: Вікторія Юріївна Логвиненко

Редактор
Комп'ютерна верстка
Комп'ютерний набір
Відповідальна за випуск

Г. С. Волкова
О. М. Якубовський
В. Ю. Логвиненко
С. В. Сичова

Підписано до друку 32 стор. Тираж 3 прим.
Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net

